

Koning zonder troon

Josse De Pauw trekt het veertiendaagse festival Opera XXI op gang. Waarom werkt deze volbloed theaterman zo graag met muzikanten op een podium? 'Livemuziek raakt je anders dan woorden.' Geert Van der Speeten

In de nieuwe voorstelling Escorial ligt de koningin aan het voormalige Spaanse hof van Filips II op sterven. Vergiftigd door haar man. Er klinkt klokkengelui, de honden janken onophoudelijk.

'Kijk, daar voel ik dan meteen een sfeer bij', zegt Josse De Pauw. 'Van een koning op zijn troon, met de vingers in zijn oren. Dat was de basis voor een opdracht aan violist Alexander Van Dam om nieuwe muziek te schrijven. En aan de slag te gaan met de stemmen van Collegium Vocale Gent.'

Escorial brengt een vervolg op Ruhe, een muzikale installatie waarmee Josse De Pauw en Muziektheater Transparant een internationaal succes scoorden. Ruhe haalde meer dan honderd opvoeringen.

Ook in Escorial investeren twee buitenlandse coproducenten. Het is geen uitzondering: Vlaanderen is een soort draaischijf geworden van nieuwe, experimentele vormen van muziektheater. Voorstellingen van organisaties als Lod en Transparant zijn uitgegroeid tot een belangrijk exportproduct. Met een festival als Opera XXI, dat vijf nieuwe producties bundelt, krijgen ze ook in eigen land een mooi lanceerplatform.

Zielenrust

In Escorial besluiten een koning en zijn nar - die ook de minnaar van de koningin is - om van rol te wisselen.

De nar op de troon, de koning zonder scepter: beide raken ze in paniek door dit spel. Intussen sluipt de beul door de gangen van het paleis en bidt een monnik voor de zielenrust van de stervende.

De Pauw: 'Ik wil de kelders voelen, de kreten van de gemartelden, het geroddel van het paleis personeel. Daarvoor heb je muziek nodig. Ze raakt je op een andere manier dan de woorden van deze tragische farce van Michel De Ghelderode. Muziek blijft open. De woorden van de nar: het zouden evengoed de liederen van Job zijn, zoals Orlandus Lassus die op papier zette. Zijn zielenroerselen worden gezongen.'

Muziektheaterproducties hebben soms iets geforceerds. Op een kunstmatige manier worden componisten, musici en theatermakers aan elkaar gekoppeld. Vaak, zo zei Peter Vermeersch van Flat Earth Society ooit, dringt zich bij muziektheater de bijgedachte op: hier moest een probleem opgelost worden.

Niet zo bij Josse De Pauw, die recentelijk samenwerkte met muzikanten als Kris Defoort, Corrie Van Binsbergen, Jan Kuijken of I Solisti del Vento.

'Ik heb er nooit bij stilgestaan welke vorm nu wel bij mij zou passen', zegt De Pauw. 'Zo iets gaat organisch. Het zou nooit bij mij opkomen om een koor of orkest in mijn concept te dwingen. Veel hangt ook af van toevallige ontmoetingen. Je bouwt een netwerk uit van mensen naar wie je nieuwsgierig bent. Als de tijd rijp is, zo besef je bij het ouder worden, moet je elke kans grijpen om samen iets te realiseren. Om die redenen, denk ik, heb ik ook nooit zelf een eigen gezelschap uitgebouwd.'

Knarsend

Dirk Roofthoof, als nar, wordt De Pauws rechtstreekse tegenspeler. 'Het is een typisch Vlaamse nar', zegt De Pauw. 'Lelijk, krom en gebocheld zoals we die kennen uit de schilderijen van Bosch. Zijn lach is niet gul. Hij knarst en klinkt wrang. Er schuilt miserie onder.'

Voor De Pauw is de eenakter van De Ghelderode in de eerste plaats een aanklacht tegen de macht. 'Macht is zo verveeld, cynisch en onverschillig, dat de liefde daar wel moet onder leiden. De nar eist zijn vrijheid van spreken op, hij zegt dingen die anders niet zouden kunnen. Het is een functie die, zo zou je kunnen zeggen, vandaag door de kunstenaar wordt opgeëist.'

De Ghelderodes vondst van de rollenwissel maakt het stuk geniaal, vindt De Pauw. 'We vergissen ons vaak in de ernst van het spel. Het is maar een spel, zeggen we dan. Terwijl het de geknipte oplossing kan zijn als de ernst te zwaar gaat wegen en ons lot ons moeilijk te verteren lijkt. In droeve tijden als deze moet iemand ons doen lachen. En is het lachen of huilen? De grens is soms heel dun.'

'Escorial' van Josse De Pauw en Muziektheater Transparant, in De Singel in Antwerpen op 14, 16 en 17 mei, Vlaamse Opera in Antwerpen op 18 en 19 mei, stadsschouwburg Leuven op 22 mei.

Verder in Opera XXI: 'Tragedy of a friendship' (Jan Fabre, Moritz Eggert) 15>19 mei in de Vlaamse Opera

Antwerpen, 23>25 mei in Gent. 'De eenzaamheid van de egel' (Toon Tellegen, Dick Van der Harst, Raven Ruëll)
van 15>17 mei in de Vlaamse Opera Gent. 'Hold your horses' van Serge Verstockt & Champ d'Action, 22>23 mei
in De Singel.

© Corelio